

Výhľad pre ekonomiku a bankový sektor

Zdenko Štefanides
hlavný ekonóm
VÚB a.s.

---

4. marec 2010

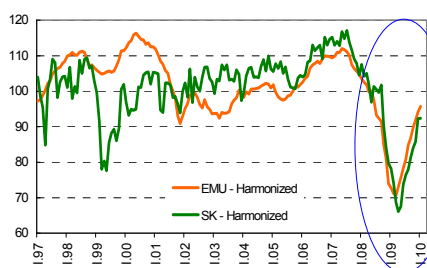
Obsah

- Kríza a slovenská ekonomika
- Kríza a bankový sektor
- Čo je pred nami?

Kríza ako lekcia z globalizácie a pokory: rast je len epizódou, netrvá večne

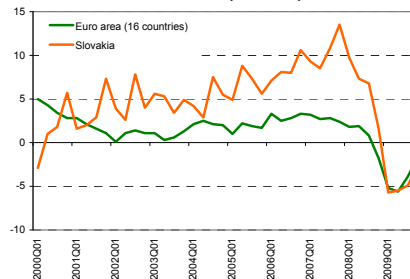
- Silná previazanosť ekonomík sveta
- Silná prepojenosť finančného sektora so sektorom reálnym
- Silná synchronizácia ekonomiky SR s ekonomikou EÚ

Sentiment: Slovensko vs EMU

Zdroj: Eurostat, VÚB

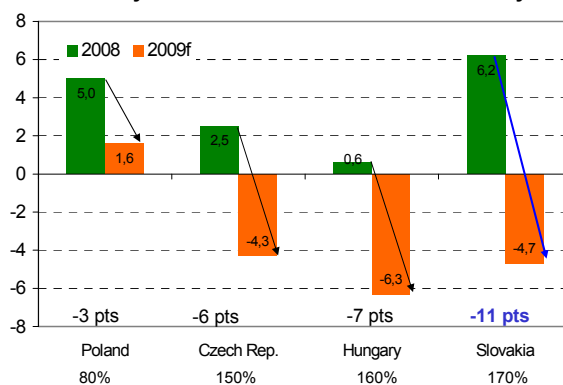
Rast HDP SR vs EMU (% romr)

Zdroj: Eurostat, VÚB

Dopad na reálnu ekonomiku rástol s jej otvorenosťou

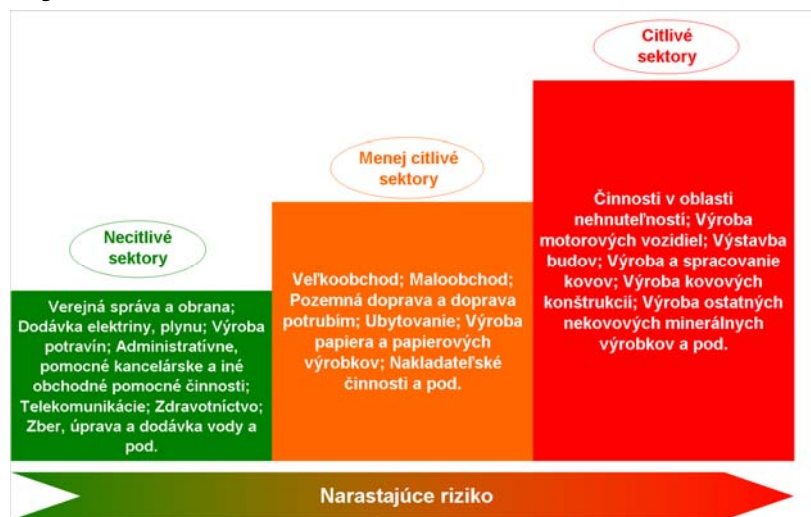
Reálny rast HDP vs otvorenosť * ekonomiky

*otvorenosť: export+import / HDP (údaje za r. 2008)

Zdroj: Eurostat, VÚB

Citlivosť sektorov na ekonomický cyklus prešla prvým testom

Zdroj: NBS

VÚB BANKA

5

Obsah

- Kríza a slovenská ekonomika
- Kríza a bankový sektor
- Čo je pred nami?

VÚB BANKA

6

Kríza zmenila strategické priority bankového sektora

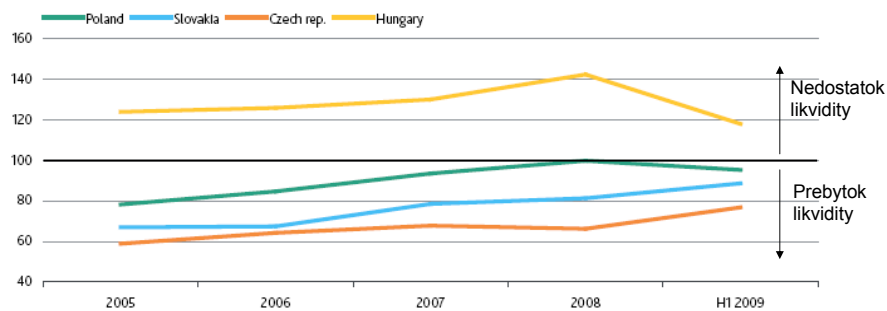
1. Likvidita
2. Kapitálová primeranosť
3. Kvalita úverového portfólia
- .
- .
- .
- n. Ziskovosť

Obsah

- Kríza a slovenská ekonomika
- Kríza a bankový sektor
  - Pohľad na región
  - Pohľad na slovenský sektor
- Čo je pred nami?

Prebytok likvidity celkovo poklesol len mierne, jej cena ale vzrástla, a dostupnosť najmä dlhodobých zdrojov sa výrazne zhoršila

Graf: Podiel úverov k depozitám bánk s ratingom od Moody's

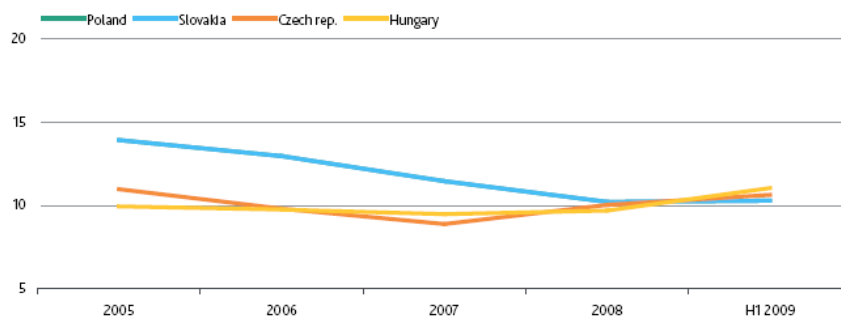
Zdroj: Moody's

9

Kapitálová primeranosť sa zlepšila, aj keď len vďaka vlastným zdrojom (nulové dividendy)...

Graf: Tier 1 bánk s ratingom od Moody's

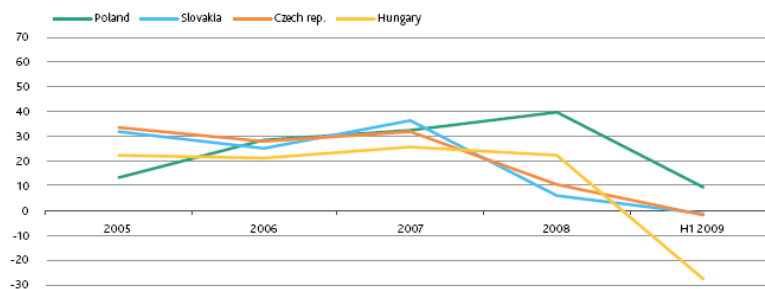
Zdroj: Moody's

10

...či spomaleniu rastu aktív

Graf: Medziročný rast z hrubých úverov bánk s ratingom od Moody's

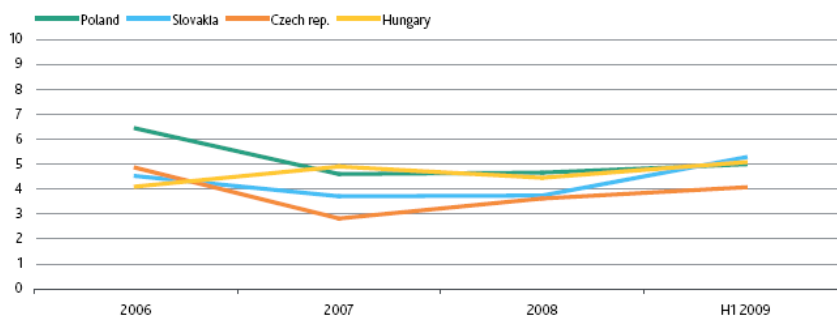
Zdroj: Moody's

 VÚB BANKA

11

Kvalita úverov sa v regióne zhoršila. Najviac práve na Slovensku.

Problémové úvery ako % z hrubých úverov bánk s ratingom od Moody's

Zdroj: Moody's

 VÚB BANKA

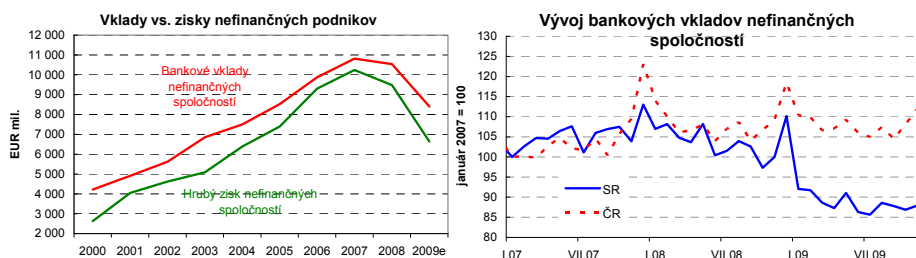
12

Obsah

- Kríza a slovenská ekonomika
- Kríza a bankový sektor
  - Pohľad na región
  - Pohľad na slovenský sektor
- Čo je pred nami?

Slovenské banky pocítili odlev zdrojov najmä od podnikového sektora

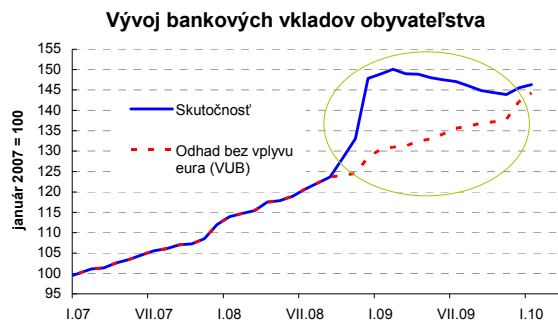
- Prepad zisku nefinančných spoločností o 35% za prvé tri kvartály 2009 sa odrazil na poklese ich vkladov v bankách o cca 15%

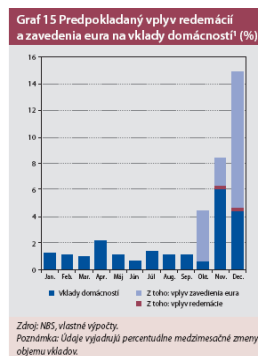
Zdroj: NBS, ŠÚSR, ČNB, VÚB

Vklady domácností podporilo prijatie eura

- Konverzia koruny na eurá motivovala obyvateľstvo k „legitimizovaniu“ hotovostných úspor v objeme viac ako 2,5 mld € (cca 15% celkových objemov vkladov obyvateľstva pred konverziou)
- Väčšina bola termínovaná na 12M a pomohla zlepšiť likviditu sektora

Zdroj: NBS, VÚB

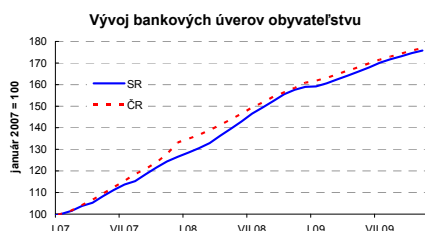

VÚB BANKA

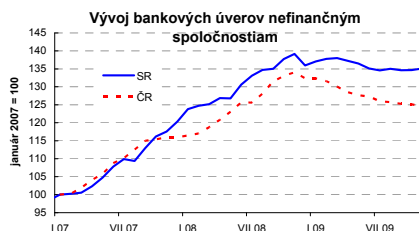
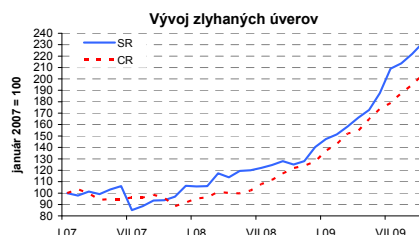
15

V úverovaní banky spomalili, ale nie tak výrazne ako sa miestami prezentuje

- Objem úverov podnikom klesol oveľa menej ako napríklad v ČR, hoci podiel nesplácaných úverov u nás rastie rýchlejšie

Zdroj: NBS, ČNB, VÚB

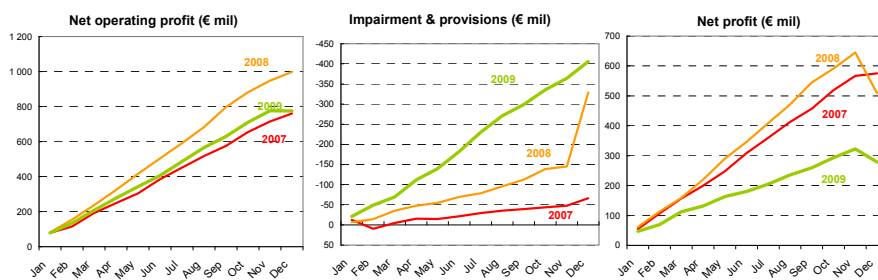
VÚB BANKA

16

Príjmy bánk boli ovplyvnené najmä výpadkom príjmov z obchodovania kvôli euru, čistý zisk poklesol hlavne kvôli nesplácaným úverom

- Príjmy sektora spadli o 14%
- Náklady boli znížené o 7%
- Prevádzkový zisk spadol o 22%
- Čistý zisk, po oprávkach na zlé úvery, klesol ešte viac, o 45%!

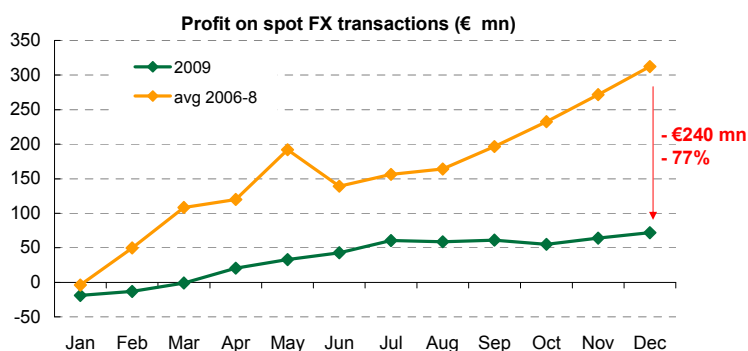
Zdroj: NBS, VÚB

17

Straty z príjmu bánk = podpora podnikateľského sektora

- Zníženie čistého príjmu bánk zo spotových FX operácií o 240 miliónov euro oproti priemeru minulých troch rokov = podpora podnikateľského sektora, ktorý ušetril na hedge-ovaní kurzového rizika

Zdroj: NBS, VÚB

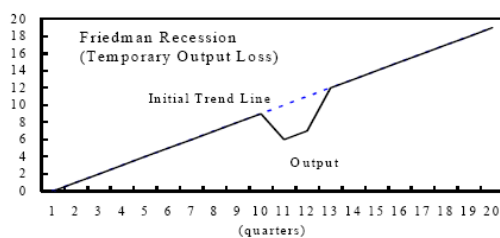

18

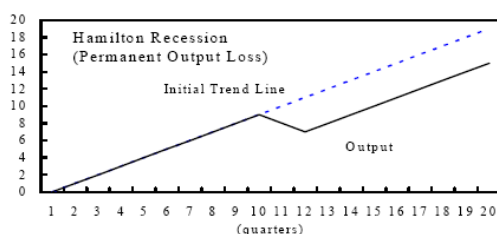
Obsah

- Kríza a slovenská ekonomika
- Kríza a bankový sektor
- Čo je pred nami?

Možné trajektórie pokrízového vývoja – teória

- Recesia môže implikovať rýchly a nadpriemerný rast vo fáze oživenia, ktorý dobehne straty HDP počas recesie...

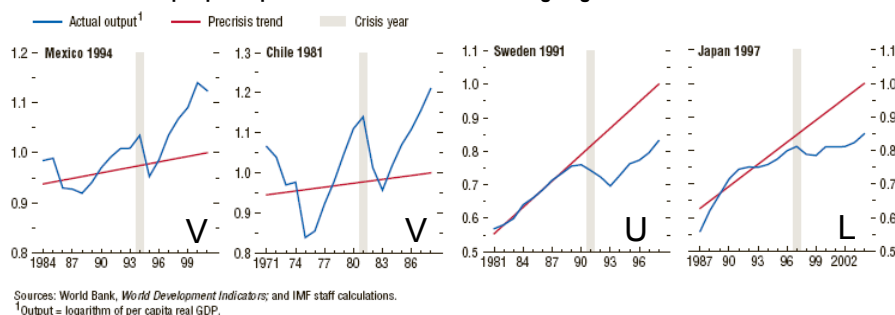
- ...alebo permanentnú stratu HDP ak sa rast ekonomiky len vráti k predchádzajúcemu trendu alebo sa dokonca oproti nemu ešte aj zníži

Source: V. Cerra and S. Saxena, 2007, "Growth dynamics: the myth of economic recovery", BIS WP 225

Možné trajektórie pokrízového vývoja - prax

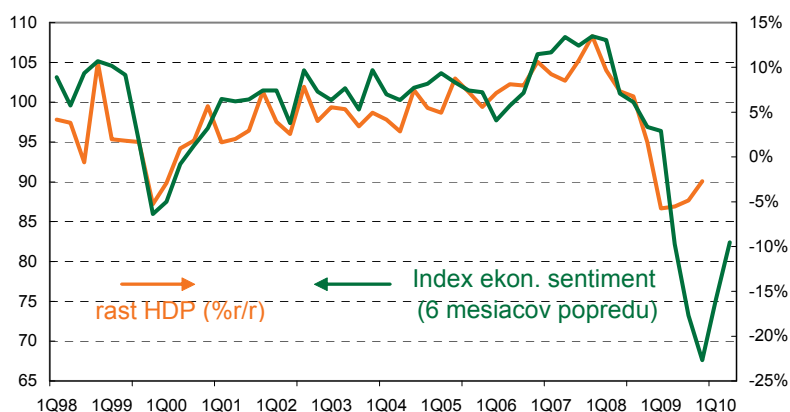
- Optimistický (Friedmanov) scenár (V) vyžaduje reštrukturalizáciu a reformy, ktoré zlepšia alokáciu zdrojov a zvýšia rast produktivity
- Negatívny (Hamiltonov) scenár (U,L) zvyčajne nastáva po bankových a finančných krízach, ktorým predchádzalo neúmerne zadlžovanie

Medium-term output per capita in selected countries undergoing financial crisis

Slovenská ekonomika je (dúfajme) z najhoršieho von

Slovensko: HDP vs. dôvera v ekonomiku

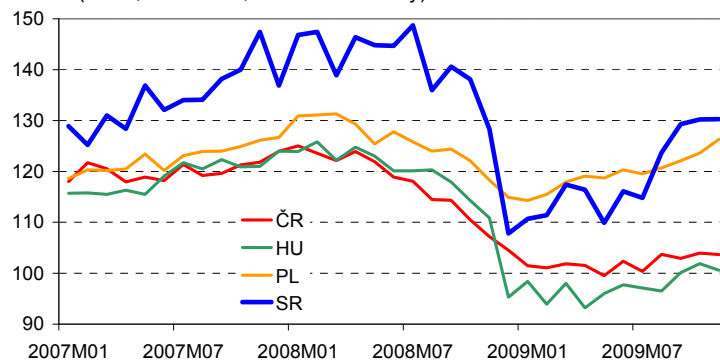

Zdroj: ŠÚSR, VÚB

Otvorenosť slovenskej ekonomiky v čase globálneho oživenia je opäť výhodou

Graf: Priemyselná výroba vo V4

(index, 2005=100, sezónne očistený)

Zdroj: Eurostat, VÚB

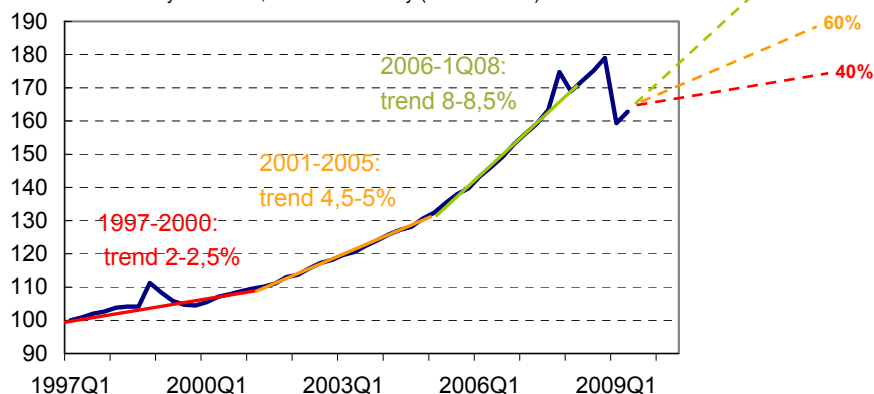
VÚB BANKA

23

Vrátime sa k rastu ako pred recesiou?

Tri etapy, tri trendy rastu HDP v SR

Index HDP v stálych cenách, sezónne očistený (1Q1997=100)

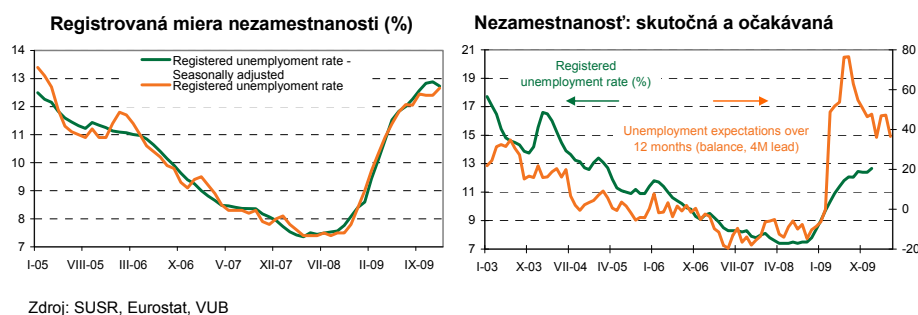
Zdroj: ŠÚSR, VÚB

VÚB BANKA

24

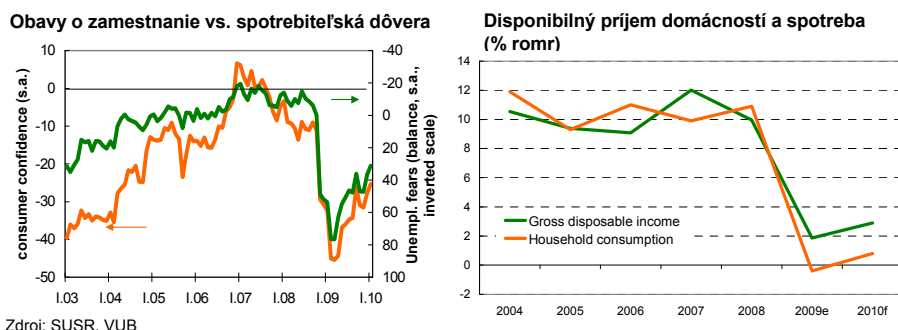
Kľúčový problémom je rastúca nezamestnanosť...

- V r. 2009, nezamestnanosť vzrástla o 50% oproti r. 2008 (335tis. vs 220 tis.)
- Miera nezamestnanosti vzrástla na 5-r. maximum (13.9% vs 8.7% pred rokom)
- V súkromnom sektore v r. 2009 ubudlo 148 tisíc pracovných miest. Najviac postihnutý stratou miest bol priemysel (83 tis, 16%), veľkoobchod (37 tis, 27%), reštaurácie (8 tis, 21%), a stavebníctvo (6 tis, 3%).

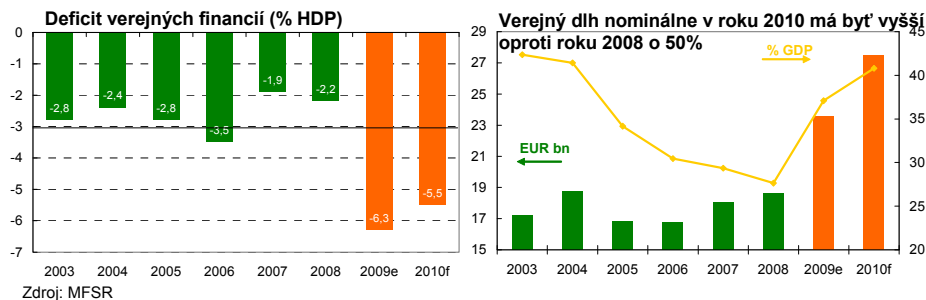
...ktorá potápa spotrebiteľský dopyt

- Rastúca nezamestnanosť negatívne vplyva na spotrebu domácností
- Mzdy v nominálnom vyjadrení síce v minulom roku v priemere vzrástli, o 3%, no tento rast bol štatisticky navýšený prepustením najmä podpriemerne zarábajúcich zamestnancov

Ďalším potenciálnym rizikom pre ekonomiku je zhoršujúca sa fiškálna pozícia...

- Deficit verejných financií má podľa rozpočtu klesnúť o 0.8% bodu HDP
- Očakávania nezávislých pozorovateľov ohľadom splnenia tohto plánu sú však skeptické, napríklad aj kvôli pôvodne neplánovanému zníženiu dane z minerálnych olejov, ktoré vláda prijala po štrajku autodopravcov nespokojných s novým systémom mýta (opatrenie bude stáť štátny rozpočet cca €100 mln alebo 0.1-0.2% HDP na nižšom výnose dane)

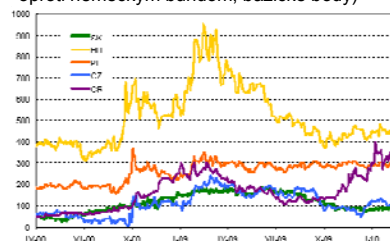
VÚB BANKA

27

...ktorá môže zvýšiť náklady na požičiavanie či eventuálne aj daňové zaťaženie

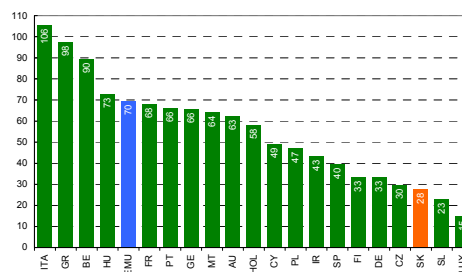
- K dnešnému dňu zhoršujúca sa finančná pozícia nemala výraznejší vplyv na úrokové miery Slovenského štátneho dlhu, pretože tento dlh je stále relatívne nízky oproti susedným krajinám či iným krajinám eurozóny
- Takýto stav a vnímanie investormi sa však časom môže zhoršiť, napríklad v súvislosti s fiškálnymi problémami Grécka či iných krajín Eurozóny

Slovensko si požičiava za najnižšie sadzby v regióne V4 (spread 10ročných dlhopisov SR oproti nemeckým bundom, bázičné body)

Zdroj: Bloomberg, VUB

Verejný dlh v EMU a V3 (%HDP, 2008)

Zdroj: MFSR, VUB

VÚB BANKA

28

Prehľad ekonomických indikátorov

		2008	2009E	2010F	2011F	2012F
GDP						
Real GDP	y/y %growth	6,2	-4,7	2,4	3,6	3,7
Nominal GDP	y/y %growth	9,2	-5,8	4,1	7,3	7,2
GDP (current prices)	EUR bn	67,2	63,3	65,9	70,7	75,8
Inflation						
CPI	y/y % eop	4,4	0,5	3,0	3,3	3,5
External balances						
Exports	y/y %growth	5,6	-19,0	7,0	13,0	13,0
Imports	y/y %growth	5,5	-23,3	9,0	13,0	13,0
Public finances						
Fiscal deficit	% GDP	-2,3	-6,3	-6,1	-4,8	-3,2
Labor market						
Unemployment (LFSS)	%, average	9,6	12,1	12,5	12,0	11,5
Gross monthly wages	EUR average	723	745	781	821	866
Nominal monthly wages	y/y %growth	8,2	3,0	4,3	5,2	5,5
Real monthly wages	y/y %growth	3,5	1,4	2,6	1,5	2,0
Production						
Industrial output	y/y % average	3,0	-13,9	2,0	4,0	4,0
Construction output	y/y % average	12,0	-11,4	-	-	-

Note: all data end year unless specified

Source: National Bank of Slovakia, Statistical Office of SR, National Labor Office, VÚB banka

Forecasts: VUB, Intesa Sanpaolo

Prehľad odhadov úrokových sadzieb

		2008	2009	2010F	2011F	2012F
Interest rates						
ECB refi rate	eop	2,50	1,00	1,25	2,75	3,75
3M BRIBOR	eop	2,9	0,7	1,6	3,1	3,9
1Y BRIBOR	eop	3,0	1,1	2,3	3,3	4,0
10Y SK bond yield	eop	4,1	4,3	4,3	4,8	4,6
10Y EU bond yield	eop	2,9	3,4	3,5	4,1	3,9
Exchange rates						
EUR /USD	eop	1,398	1,500	1,440	1,450	1,450
EUR /USD	average	1,471	1,397	1,436	1,446	1,450

Forecasts: VUB, Intesa Sanpaolo

Globálna reštrukturalizácia bankového sektora

1. Jednoduchší a transparentnejší model bankovníctva
2. Sprísnenie regulácie a dohľadu
3. Nižší apetít akcionárov voči riziku

1. Jednoduchší a transparentnejší model bankovníctva

- Návrat ku klasickým bankovým produktom a službám
- Návrat od špecializovaných späť k univerzálnym bankám, zmenšenie tieňového finančného sektora
- Presun kapitálu ku kľúčovým inštitucionálnym schopnostiam a konkurenčným výhodám banky
- Väčší dôraz na riadenie rizika a kvalitu aktív

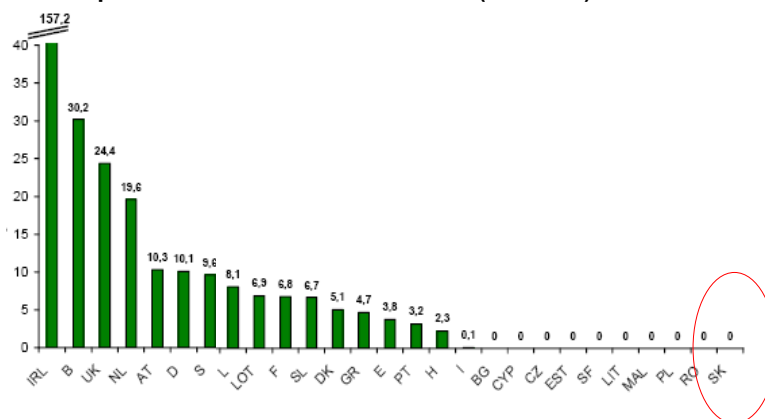

2. Sprísnenie regulácie a dohľadu

- Cena za vládnu pomoc sektoru v čase krízy
- Zvýšenie kapitálovej primeranosti (otázka procyklickosti, či prepojenia s rizikom likvidity)
- Presun časti dohľadu z národnej na nadnárodnú úroveň
- Okresanie odmien a kompenzácií manažmentu
- Vplyv vlády výraznejší v štátom podporovaných (spolu vlastnených) inštitúciách

Týka sa to aj Slovenska, hoci u nás si banky žiadnu vládnu pomoc nenárokovali

Graf: Podpora finančného sektora v EU-27 (v % HDP)

Zdroj: Európska komisia, graf prebratý z prezentácie viceguvernéra ČNB, p. M.Singera 15.1.2010

3. Nižší apetít akcionárov voči riziku

- Dôraz na stabilnejšie aj keď nižšie výnosy
- Prelínanie sa cieľov akcionárov s cieľmi ostatných záujmových skupín, vrátane vlády a verejnosti ako takej